

ks. Stanisław Pisarek

Lidia – pierwsza Europejka ochrzczona przez św. Pawła Apostoła

*Martyrologium Romanum*¹ podaje pod datą 3 sierpnia wspomnienie św. Lidii. Ta pierwsza kobieta, którą św. Paweł ochrzcił po przybyciu do Europy, zasługuje w czasie jednoczenia się naszego kontynentu na szczególną promocję. Wiemy o niej z Dziejów Apostolskich [16, 11-15. 40]. Ks. Józef Gawor, redaktor GN był wielkim miłośnikiem Pisma Świętego i pilnym jego czytelnikiem. Jemu zawdzięczamy to, że z okazji *Sacrum Poloniae Millennium* obchodzonym w roku 1966, na głównych drzwiach do katowickiej katedry Chrystusa Króla, wówczas ufundowanych, wśród najświetniejszych scen chrztu świętego z historii zbawienia [z Biblii i historii chrześcijaństwa] znalazła się także scena chrztu Lidii, w mieście macedońskim Filipi około roku 50, z rąk św. Pawła Apostoła razem z jej domem przyjętego². Ks. Gawor był tu poniekąd wizjonerem, jakby przeczuwał nasze dni zmagania się o umieszczenie *invocatio Dei* w preambule powstającej konstytucji zjednoczonej Europy; by była Europą Ducha winna oprzeć się na swoim wielkim dziedzictwie chrześcijańskim. To on nazwał prawie pół wieku temu Lidie z Filipi *matką chrzestną Europy*.

Kim była Lidia? Pochodziła z Tiatyry położonej w Azji Mniejszej, na obszarze dzisiejszej Turcji. Jako pobożna Żydówka czciła jednego, prawdziwego Boga³. Mógł to być stary przekaz, który przylegał do niej, jako że w Tiatyrze, co poświadcza Józef Flawiusz, pisarz żydowski, istniała kolonia żydowska. To, że uczestniczyła ona w spotkaniu modlitewnym nad rzeką w szabat, sugeruje, że nie było w Filipi wystarczającej liczby Żydów mężczyzn [fachowym

¹ H. FROS, *Wspomnienie świętych na każdy dzień roku. Martyrologium*, Kraków 1992, s. 155.

² Profesor J. GNILKA odbył podróż naukową po śladach Pawła. Zdjęcia z niej umieścił w monografii: *Paulus von Tarsus – Apostel und Zeuge*, Freiburg im Breisgau 1996. Zobacz tamże jego zdjęcie: Tradycyjne miejsce chrztu Lidii nad Gangitesem koło Filipi, pomiędzy s. 64 a 65.

³ BT⁵, 2000, ss. 1441, 1445n, sugeruje w przypisie do Dz 13, 16, że byłaby ona z nawróconych na monoteizm pogan, którzy nie przestrzegali jeszcze wszystkich przepisów Prawa, chociaż uczestniczyli w niektórych nabożeństwach.

określeniem na to jest *minjan* = 10 mężczyzn], dla wymaganego quorum do założenia właściwej synagogi. Widzimy tu subtelny, lecz ważny punkt, na który Łukasz chce zwrócić uwagę, iż Lidia nie mogąc być członkiem założycielem synagogi żydowskiej, mogła być i jest pierwszą nawróconą na chrześcijaństwo Europejką i jest faktycznie członkiem założycielem wspólnoty chrześcijańskiej, która zaczyna się spotykać w jej domu [Dz 16, 40]. Kobiety żydowskie w diasporze, uczestniczyły w hellenistycznym odrodzeniu i mogły tworzyć swoje własne grupy religijne i odbywać spotkania dla sprawowania liturgii lub modlitw; ten przypadek ma miejsce w naszym opowiadaniu zapisanym w Dziejach Apostolskich. Niemniej, nie jest oczywiste, żeby było im dozwolone tworzyć quorum synagogi, nawet w mniej restrykcyjnym środowisku, jakim była Macedonia. Wykaz dowodowy, że kobiety sponsorowały tam synagogi diaspory, nie pozwala na inną konkluzję⁴.

Zauważmy zatem, że Lidia czuła się upoważniona, być może na skutek wyzwolenczego działania Ewangelii, do wystąpienia przeciwko żydowskiemu obyczajowi, nie tylko zwracając się do Pawła publicznie, lecz także zapraszając go z tymi, którzy byli z nim, całkiem obcymi ludźmi, do przyjścia i zamieszkania w jej domu [16, 15]. Mamy tu opowiadanie, jak Ewangelia uwalnia kobiety z dawniejszych ograniczeń, wyznaczając im nowe role, nawet jako założycielki członkinie nowych chrześcijańskich kościołów domowych.

Być może, z uwagi na to, że kobiety w Macedonii były często znane z podejmowania przywódczych ról w społeczeństwie, nawet już w czasach przed Aleksandrem Wielkim, wystąpienie Lidii w nowej roli mogłoby być mniejszą niespodzianką w większej społeczności. Jeśli jednakowoż byłiby w Filipii mężczyźni żydzi, jej przywódcza rola tamże byłaby dla nich zaskoczeniem. Lidia zaś przyjąwszy słowo Pana od Pawła, została ochrzczona, przyjęła znak przymierza nowej religii, coś czego nie mogłaby otrzymać w judaizmie [obrzezanie kobiet nie było w nim praktykowane]. Tak przedstawia Łukasz historię ukazującą, jak Ewangelia jest dla wszelkich kategorii ludzi, niezależnie od ich płci, poprzedniej przynależności religijnej lub statusu społecznego.

Imię *Lidia* oznaczało pierwotnie osobę pochodzącą z krainy nazywanej *Lidią*, tzn. *Lidyjkę*. Gdyby ten przypadek zachodził w Dz 16, to nie znalazłbyśmy aktualnego imienia tej kobiety. Jednakowoż, co miało już wcześniej miejsce u Horacego [*Carmen* 1, 8], *Lidia* było już też imieniem osobowym; a ponieważ *kraina Lidii* została wchłonięta przez prowincję o nazwie *Azja*, kiedy ta historia się dzieje, *Lidia* jest tu najprawdopodobniej imieniem własnym osoby.

Miasto Tiatyrza istniało w czasach Pawła i już dawno było znane jako centrum wytwarzania farby do purpury. Czytamy w Dz 16, 14, że Lidie

---

⁴ Por. Flp 4, 15-16. 18. W tej pomocy okazanej Pawłowi Lidia mogła odegrać jakąś rolę.

łączyły z jej miastem pochodzenia stosunki handlowe; sprzedawała tkaniny farbowane tą królewską barwą. Prawdopodobnie Lidia była kobietą finansowo niezależną, a *businesswoman* – powiedzielibyśmy dzisiaj. Homer wymienia w *Iliadzie* [4. 141-42] dwie kobiety, które były znane dzięki sztuce farbowania purpury w Lidii, tak widocznie biblijna Lidia była daleką następczynią kobiet trudniących się tam tym rzemiosłem i handlem. Najprawdopodobniej przybyła ona do Filippi, miasta będącego rzymską kolonią, aby sprzedawać swoje dobra tamtejszej bogatej klienteli⁵.

Data wspomnienia św. Lidii – 3 sierpnia – została wyznaczona dowolnie przez Baroniusza⁶, który wprowadził ją do *Martyrologium Romanum* w roku 1584⁷. W Niemczech obchodzą chrześcijanie w roku 2003 *Święto Biblii*. W związku z tym donosiła tamtejsza prasa katolicka⁸, że 14 czerwca obchodzono w Neuhausen *Święto Lidii* na cześć pierwszej chrześcijanki Europy; wszystko było na modłę grecką – ubiory, potrawy, jak 2000 lat temu u Lidii w gościnie, dla przypomnienia sceny z Dz 16. W całej imprezie wyeksponowano jej cnotę gościnności, i słusznie. Czy nie zasługiwałyby na jakieś choćby skromne uwzględnienie w liturgii ta święta Europejka, wobec ogłoszenia przez Jana Pawła II św. Teresy Benedykty od Krzyża / Edyty Stein [9 VIII], św. Brygidy Szwedzkiej [23 VII], św. Katarzyny ze Sieny [29 IV] współpatronkami kontynentu europejskiego [1 X 1999]?

Katowice

KS. STANISŁAW PISAREK

---

⁵ Zob. BEN WITHERINGTON, *Women in the Earliest Churches*, Cambridge 1988.

⁶ Baronius Cesare COr, kard. [1538-1607], historyk Kościoła.

⁷ H. FROS, F. SOWA, *Księga inion i świętych*, tom 3 (H-Ł), Kraków 1998, kol. 623-624.

⁸ Tag des Herrn, Nr 26 z 29 VI 2003.